

דף קט"ז

כל בע"ח הטהורים היו כשרים להק' הגמרא הביאה ששנינו בברייתא שכל לפני שהוקם המשכן להוציא מחוסר אבר בעלי החיים הטהורים היו כשרים להקריב לפני שהוקם המשכן. ואמר רב הונא, הדבר נלמד מהכתוב: "וַיָּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וְכו'" בהמה כמשמעו, חיה בכלל בהמה. והיו כשרים להקריב זכרים ונקבות, תמימים ובעלי מומים, להוציא מחוסר אבר שהיה פסול גם לפני הקמת המשכן¹⁸³⁰.

ואמר רבי אלעזר, לומדים שמחוסר אבר נאסר בהקרבה לבני נח מהכתוב: "וּמִכָּל הַחַי הַטָּהוֹר מִכָּל בֶּשָׂר וכו'", אמרה תורה הבא בהמה שראשי איברין שלה חיים. והכתוב הזהיר שלא להביא לתיבה מחוסר איבר, כדי שיהיו ראויים לקרבן שנוח הקריב בצאתו מן התיבה.

ושואלת הגמרא אולי הכתוב בא למעט טריפה, למעט טריפה
"אתך" למעט טריפה
ואומרת הגמרא שדבר זה נלמד מהכתוב "לְחֵיט׃ זָרַע עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ".
ושואלת הגמרא מה נאמר לפי מי שאומר שטריפה יולדת? ואומרת הגמרא שהכתוב "לְחֵיט׃ אֶתְּךָ" אתך בדומים לך בא למעט טריפה¹⁸³¹.
ושואלת הגמרא מנין שנח עצמו לא היה טריפה¹⁸³²? ואומרת הגמרא שאי אפשר לומר שנוח שכתוב עליו: "נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו" היה טריפה. שואלת הגמרא אולי הכתוב "תָּמִים" אומר שנוח היה תמים בדרכיו, עניו וסבלן? עונה הגמרא שהכתוב "צַדִּיק" אומר שנוח היה תמים בדרכיו. שואלת הגמרא, אולי הכתוב "צַדִּיק תָּמִים" אומר שנח היה תמים בדרכיו וצדיק במעשיו? ואומרת הגמרא, שאי

1830 רש"י כתב שלא גורסים זכרים ונקבות תמימין ובעלי מומין דאמר מר זכרות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות לעוף. שהרי לא רק קודם מתן תורה אלא גם לאחר הקמת המשכן אין תמות וזכרות בעוף. ועוד שממה שאמרו אבל מחוסר אבר לא משמע שבעלי מומים לא נפסלו לא בבהמה ולא בעוף. רש"י.

1831 וא"ת שמא נח עצמו היה מחוסר אבר האם התורה אמרה דכוותך עייל שלמים לא תעייל. וי"ל שמעמידים את הכ' לטריפה ואינו דומה למחוסרת אבר שלא חוששים לענין קיום העולם. תוס'.

1832 תוס' שואלים הלא נח חי אחרי כן ג' מאות שנה. וי"ל שמא לא היה בכח ובריאות כראוי לו. והסוגיה כמ"ד טריפה חיה. ור"ת היה רגיל לחלק בין טריפות של אדם לטריפות של בהמה משום שלאדם יש מזל. וקשה שבאלו טריפות (חולין דף מג.) מביאים ראיה מאיוב על טריפות של בהמה. תוס'.

אפשר לומר שנה היה טריפה והקב"ה אמר לו שיכניס לתיבה בעלי חיים טריפה כמותו ולא בע"ח שלמים. שואלת הגמרא, אחרי שלומדים מ"אֶתָּךְ" שנוח לא היה טריפה למה צריכים את הכתוב "לַחֲיוֹת זָרַע"? אומרת הגמרא, שהיינו אומרים ש"אֶתָּךְ" הוא לצוותא בעלמא. לא לדרוש בדומין לך אלא שהודיע לנו שאינו עושה אלא לכבודו להיות לו לצוותא, אפילו זקן ואפילו סריס. והכתוב "לַחֲיוֹת זָרַע" בא לומר שיביאם לתיבה לא לצוותא אלא להחיות זרע. ולומדים מהכתוב "אֶתָּךְ" שדורשים בדומים לך.

הגמרא הביאה ששנינו בברייתא שלפני ר"ש ב"נ א' שהתיבה קלטה רק את הטהורים ר' אבהו א' באו מאליהם ממינים טהורים. שואלת הגמרא, הרי טומאה וטהרה של בעלי חיים נקבעה במתן תורה? אמר רב שמואל בר נחמני בשם יונתן, שהיה מותר להקריב רק מאותם שעתידיים להיות טהורים¹⁸³³. ומנין ידעו? כמו שאמר רב חסדא, נח העביר את כל בעלי החיים לפני התיבה והתיבה קלטה רק את הטהורים. רבי אבהו אמר שהכתוב אומר: "וְהַבְּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל בֶּשֶׂר בָּאוּ", הבאים מאליהן. בעלי החיים הטהורים באו שבעה שבעה, והטמאים באו שנים שנים.

עוד מבררת הגמרא, מדוע אמרה הברייתא שעד הקמת המשכן קרבו רק עולות, הרי בהר סיני כתוב: "וַיִּשְׁלַח אֶת נָעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פְּרִים"? אלא יש לשנות בברייתא לכל קרבו עולות. לכל האנשים בין לבני ישראל ובין לבני נוח קרבו עולות, ולבני נוח קרבו עולות אבל לא שלמים. והברייתא שנויה כדברי מי שאמר שלא קרבו שלמים בני נח.

ומביאה הגמרא שנחלקו רבי אלעזר ורבי יוסי יוסי בר חנינא האם בני נח הקריבו שלמים. האחד אמר שבני נח הקריבו שלמים. וטעמו מהכתוב: "וְהִבֵּל גַּם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֵאֲנוּ וּמִחֻלֵּהֶן", ושלמים הם הדבר שחלבו קרב

¹⁸³³ המהרש"א בחידושי אגדות אומר שלא גורסים כאן מאותן שלא נעבדה בהן עבירה שאנו שייך כאן אלא רק במסכת סנהדרין אבל רש"י בחומש מפרש כפי הגרסא שהיתה בגמרא.

לגבי מזבח, ולא כולו. והאחד אמר שבני נוח לא הקריבו שלמים, אלא רק עולות. וטעמו מהכתוב בשיר השירים: "עורי צפון ובואי תימן", תתנער אומה שקרבנותיה נעשים בצפון, אומות העולם שאינם מקריבים אלא עולות שנעשות בצפון. ותבוא אומה שמעשיה בצפון ובדרום, בני ישראל שמקריבים קדשי קדשים וקדשים קלים ששחיטתם בכל מקום בעזרה. ומי שאמר שבני נח לא הקריבו שלמים מפרש את הכתוב "מחלבהן" שהבל הביא מהשמנים שבצאן. ומי שאמר שבני נח הקריבו שלמים, יפרש את הכתוב "עורי צפון ובואי תימן" בקיבוץ גליות, עורו הצפון והדרום לקבץ את הגליות המפוזרות בהם. ושואלת הגמרא על מי שאמר שבני נוח לא הקריבו שלמים מהכתוב: "ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועלות ועשינו?" ואומרת הגמרא שהזבחים הם לאכילה והעולות להקרבה. ושואלת הגמרא מהכתוב: "ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלקים?" ואומרת הגמרא שהכתוב ביתרו היה לאחר מתן תורה.

שואלת הגמרא, מה נאמר למי שאמר שיתרו בא למדבר סיני קודם מתן תורה? "וישמע יתרו רי"א מלח' עמלק ר"א המודעי או' מתן תורה ר"א
שהרי יש מחלוקת בין בני רבי חייא לבין רבי יהושע בן לוי אם יתרו בא למדבר סיני לפני מתן תורה, או לאחר מתן תורה. ואומרת הגמרא שצריכים לומר שמי שאמר שיתרו היה קודם מתן תורה היה, סובר שבני נח הקריבו שלמים. ומחלוקתם היא כמחלוקת התנאים בברייתא על הכתוב: "וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו". מה השמועה ששמע ובא ונתגייר? רבי יהושע אומר שיתרו שמע על מלחמת עמלק, שכתובה בסוף הפרשה הקודמת ובא. רבי אלעזר המודעי אומר ששמע על מתן תורה ובא. שכשניתנה תורה לישראל היה הקול הולך מסוף העולם ועד סופו. ורעדה אחזה את כל מלכי עובדי כוכבים, ואמרו שירה, שנאמר: "ובהיכלו פלו אמר פבד". נתקבצו אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה הקול אשר שמענו, שמא בא מבול לעולם? "ה' למבול ישב" אמר להם "וישב ה' מלך לעולם", הקב"ה נשבע שלא יביא מבול לעולם. אמרו לו אולי הקב"ה מביא מבול

של אש, כמו שנאמר "כִּי בָאֵשׁ ה' נִשְׁפָּט"? אמר להם שהקב"ה נשבע שלא ישחית כל בשר. שאלוהו מה הקול ששמעו? אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, וביקש ליתנה לבניו, שנאמר "ה' עָז לַעֲמֹו יִתֵּן". ופתחו כולם ואמרו "ה' יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם". רבי אליעזר אומר שיתרו שמע על קריעת ים סוף ובא. כמו שנאמר: "וַיְהִי כַשְׁמַע כָּל מַלְכֵי הָאֱמֹרִי" "וְכָל מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי" "אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ אֶת מִי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל". ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע "כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֶת מִי יָם סוּף".

הגמרא שואלת מדוע במלכי האמורי נאמר "וְלֹא הָיָה בָם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל". ובדברי רחב נאמר "וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם"? ואומרת הגמרא שרחב אמרה שהכנענים לא יכלו להתקשות מחמת הפחד הגדול.

רחב זכתה בשכר חבל חלון ופשתים ורחב הזונה ידעה זאת כמו ששנינו שלא היה שר ונגיד שלא בא על רחב. ורחב היתה בת י' שנים כשיצאו ישראל ממצרים, וזנתה כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר. ואחרי שרחב היתה בת חמישים נתייירה. ואמרה שג' הדברים שחטאה בהם¹⁸³⁴ יתכפרו לה בזכות שעשתה ג' דברים להצלת שני המרגלים. חבל חלון ופשתים, שהורידה אותם בחבל דרך החלון אחרי שהחביאה אותם בפשתים.

תנו רבנן, עובדי כוכבים בזמן הזה רשאים בני נח רשאים להקריב בזה"ז להקריב קרבנות לה', שנאמר בשחוטי חוץ: "דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", בני ישראל מצווים על שחוטי חוץ, ואין העובדי כוכבים מצווים על שחוטי חוץ. לפיכך כל אחד ואחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה. ואמר רבי יעקב בר אחא בשם רב אסי שאסור לסייע לעובדי כוכבים שמקריבים קרבנות בחוץ לה' ולעשות שליחותם. ואמר רבה שמותר להורות להם כיצד מקריבים קרבן. כמעשה שהיה באיפרא הורמיו, אמו של שבור

¹⁸³⁴ שנינו במכילתא שהיו מנאפים עולים אליה בחבלים דרך החלון ויורדים וגם טמנתם בפשתי העץ ובאותן שלשה דברים עצמן זכתה להציל השלוחים. רש"י.

מלכא, ששלחה קרבן לרבא, ובקשה ממנו שיעלו אותו לקרבן לשם שמים. ורבא אמר לרב ספרא ולרב אחא בר הונא שיקחו שני נכרים בני אותו גיל. ויראו מקום שהים העלה שרטון ונעשה קרקע¹⁸³⁵. ויקחו עצים חדשים ויוציאו אש מברזל חדש, ויעלו אותו קרבן לשם שמים.

דוד גבה מכל שבט נ' שק' ס"ה שש
שאל אביי את רבא האם הורה דין זה כפי מה
שאמר רבי אלעזר בן שמוע בברייתא, שכמו

שהמזבח צריך להבנות מדבר שהדיוט לא נשתמש בו. כך העצים צריכים להיות מדבר שהדיוט לא נשתמש בו¹⁸³⁶. והרי רבי אלעזר בן שמוע מודה שלא צריכים עצים חדשים בבמה! ששנינו בברייתא, שיש סתירה בין הכתוב בדברי הימים: "וַיִּתֶּן דָּוִד לְאַרְנֹן בַּמָּקוֹם שֶׁקָּלִי זָהָב מִשְׁקָל שֵׁשׁ מֵאוֹת", לכתוב בספר שמואל: "וַיִּקֶן דָּוִד אֶת הַגֶּחַל וְאֶת הַבָּקָר בְּכֶסֶף שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים". והתירוץ הוא שדוד גבה מכל שבט ושבת משנים עשר שבטי ישראל חמשים שקלים שהם ששת מאות שקלים. רבי אומר משם אבא יוסי בן דוסתאי שדוד קנה את הבקר והעצים ומקום מזבח בחמישים שקלים. ואת כל הבית, המקום שבו יבנה בית המקדש בשש מאות. רבי אלעזר בן שמוע אומר שדוד קנה את הבקר והעצים בחמישים שקלים, ואת כל הבית כולו בשש מאות, כמו שכתוב בספר שמואל: "וַיֹּאמֶר אֶרְנָנָה אֶל דָּוִד יִקַּח וַיַּעַל אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָיו רֹאֵה הַבָּקָר לְעֹלָה וְהַמֹּרְגִים וְכָלִי הַבָּקָר לְעִצִּים"¹⁸³⁷. ומדברי רבי אלעזר בן שמוע שאמר שדוד המלך השתמש בעצים של כלי הבקר להקרבת קרבנות ראה שאפשר להשתמש בעצים שנשתמש בהם הדיוט?

עונה הגמרא, שרבא יאמר שארונה יעד את העצים לכלי הבקר אבל לא השתמש בהם עדיין. עולא אמר ש"מֹרְגִים" הם מטה של טורבל. ואמר

1835 דבעינן שלא נשתמש הדיוט במזבח. תוס' שואלים לר' יוסי שאמר בפרק ב"ש (דף מה.) שקדשי עובדי כוכבים השוחטין בחוץ חייב לא צריך לשנות בלשון אסור. וי"ל שש' אסור מפני שיש כמה עבודות שלא חייב עליהן בחוץ שאסור לסייעם גזירה משום עבודה בת חיובא. תוס'.

1836 במנחות הגרסא היא נשתמש ולא השתמש. וכן הביא בדקדוקי סופרים מכת"י וכן בעין יעקב.
1837 רש"י כ' שהברייתא הזו משובשת בספרים והיא שנויה בספרי בברכת כהנים הא כיצד מקום מזבח בחמישים וכל הבית בשש מאות. רבי אומר בשש אבא יוסי בן דוסתאי גבה מכל שבט חמשים שהן שש מאות. ר"א בן שמוע אומר ויקן דוד את הגורן. כמו שמפרש בענין ויתן דוד לארונה במקום [שקלי] זהב משקל שש מאות. אבל הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים. ויאמר ארונה וגו'. "ויקן דוד את הגורן" ולא פירש במה קנאו שהרי פירשו במקום אחר בדברי הימים "ויתן דוד לארונה במקום" וגו' ואת הבקר קנה בכסף שקלים חמשים. רש"י.

אביי שמטה של טורבל הוא 'עיוזא דקרקסא', כלי דישה העשוי כעז של
עץ שיש בו יתדות חדות. כמו שכתוב: "הִנֵּה שְׁמֵתֶיךָ לְמוֹרֵג חֲרוּץ חֲדָשׁ
בְּעַל פִּיפְיוֹת".

רבא הקריא לבנו את המקראות "וַיֵּתֶן דָּוִד
לְאַרְנֹן בְּמִקּוֹם שְׁקָלֵי זָהָב מִשְׁקַל שֵׁשׁ מֵאוֹת"
"וַיִּקֶּן דָּוִד אֶת הַגֶּחָו וְאֶת הַבָּקָר בְּכֶסֶף שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים" ושאל שיש
סתירה בין שניהם. ותירץ שדוד גבה מכל שבט ושבט חמשים שקלים
שהם שש מאות¹⁸³⁸. ושואלת הגמרא שעדיין קשה מהכתוב בשמואל
שאומר שדוד שילם בשקלי כסף לכתוב בדברי הימים שאומר שהוא
שילם בשקלי זהב? עונה הגמרא, שרבה אמר שדוד המלך גבה מהשבטים
כסף במשקל שש מאות שקלי זהב.

1838 ור"ת אומר שיש במדרש שדוד נתן חמשים שקלי זהב דהיינו שש מאות שקלי כסף. וקשה שבפ' שור שנגח
(דף לו.) משמע שדינר של זהב שוה כ"ה של כסף. ואומר ר"ת שדינר של זהב עבה כפלים משל כסף וכן משמע
בבפ' אלו טריפות (חולין דף נה:) בטחול ואי אשתייר ביה כעובי דינר זהב. תוס'.